

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP

SAKSBEHANDLER FAYE BENEDICT

DIREKTE TLF 64965974

E-POST fayebe@umb.no

BESØKSADRESSE: Høgskoleplassen 6, Campus

VÅR REF

DERES REF 200600678

DATO 25.10.2007

Kunnskapsdepartementet
Att. Tone Flood Strøm
Postboks 8119
0032 Oslo

”Forslag til Nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner i høyere utdanning” Høringsuttalelse fra Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Sammendrag av UMBs høringsuttalelse

UMB er positiv til innføring av et Europeisk og et nasjonalt rammeverk for livslang læring, og til å gjøre en innsats for å orientere sine studietilbud mot læringsutbytte. UMB vurderer likevel forslaget til et norsk kvalifikasjonsrammeverk som for uferdig og for lite gjennomtenkt til å være et fullgodt verktøy for dette viktige arbeidet.

Europakommisjonen har presisert at sammenheng mellom nasjonale rammeverk og EQF må være *klar*. UMB vurderer forslaget til både rammeverk og vitnemål som for uklart i forhold til EQF i den form det til slutt ble anbefalt av Europakommisjonen.

Relasjonene mellom EQF, de nasjonale rammeverkene og Dublin Descriptors er også uavklart og problematisk. Mange høyere utdanningsinstitusjoner vil ønske å videreføre bruken av Dublin Descriptors. Det vil være vanskelig og forvirrende for sektoren å ta i bruk et nasjonalt rammeverk som er så lite samstemt med deskriptorer utarbeidet av sektoren. Forholdet mellom EQF, NQF og Dublin Descriptors må vises eksplisitt i en samlet oversikt.

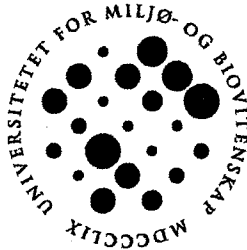
Det bør også utarbeides en brukerveiledning som forklarer og gir eksempler på hvert punkt.

Dersom det nasjonale rammeverket skal innføres nå, vil UMB tilrå at det innføres på frivillig basis i et mindre antall institusjoner. En vil da kunne vinne erfaring og få et bedre grunnlag for videre debatt om standarden for norsk høyere utdanning. Underveisevaluering og revisjon av rammeverket i en slik pilotfase bør omfatte en ny gjennomgang av punktene i rammeverket, deres plassering og formulering.

Det vil være nødvendig å kartlegge konsekvensene av implementeringen med tanke på å motvirke eventuelle negative virkninger.

UMB vil spesielt påpeke at rammeverket slik det står i forslaget, setter en standard for norsk høyere utdanning som bør vurderes nøye med hensyn på:

- internasjonal kompetanse
- språkkompetanse
- kompetanse for arbeid for bærekraftig utvikling basert på en viss bredde i basiskunnskap, tverrfaglige ferdigheter og personlig kompetanse
- etisk kompetanse som omfatter etisk utøvelse av fagarbeid og yrke.

Arbeidsinnsatsen og kostnader på institusjonsnivå må synliggjøres. Det er snakk om en større og krevende pedagogisk reform som ikke kan gjennomføres på en god måte uten tilleggsressurser.

GENERELLE KOMMENTARER TIL FORSLAGET

UMB har fulgt med i arbeidet med utvikling av et europeisk og et norsk kvalifikasjonsrammeverk og har deltatt aktivt i konsultasjonene. UMB er positiv til ideen om kvalifikasjonsrammeverk på europeisk og nasjonalt nivå, som et verktøy for omlegging til læringsutbytte-baserte utdanninger. UMB forventer at økt fokus på læringsutbytte i utdanningsprogrammene gjennom utvikling og implementering av et norsk kvalifikasjonsrammeverk vil:

- gi bedre læring for studentene
- gi større "transparens" ved at innholdet i studentenes kvalifikasjoner presiseres klarere enn tilfellet er i dag
- stimulere etter- og videreutdanningsvirksomheten på sikt og gi større muligheter for fleksible læringsløp og livslang læring
- gjøre det lettere å vurdere kompetanse tilegnet gjennom livserfaring, arbeidserfaring eller opplæring utenfor det formelle opplæringssystemet som grunnlag for opptak til studier eller fritak for deler av studier.

For at konseptet skal fungere i praksis og gi resultatene det siktes på, er det av avgjørende betydning at kompetansen studentene tilegner seg gjennom ulike læringskanaler er godt nok beskrevet og dokumentert gjennom eksamener og annen kvalitetssikring. Det forutsetter at rammeverket er tilstrekkelig gjennomtenkt og konsekvent implementert. Dersom disse forutsetningene ikke er tilstede, vil rammeverket i verste fall kunne bli oppfattet som en meningsløs byråkratisering.

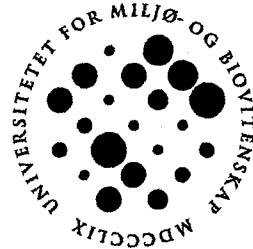
For å øke sjansene for en vellykket innføring av læringsutbytte-tilnærmingen i norsk høyere utdanning, ber UMB departementet vente med å pålegge institusjonene å ta rammeverket i bruk, slik at man kan være trygg på at rammeverket og implementeringen er godt nok forberedt.

UMB har siden 2003 beskrevet studentens læringsutbytte i alle studieprogrammer og emner, delt inn i kunnskap, ferdigheter og holdninger. UMB har nylig begynt å vinne erfaringer med å beskrive læringsutbytte mer presist ved å bruke European Qualifications Framework og Dublin Descriptors under revisjon av enkelte studieprogrammer.

Vår erfaring så langt er at Dublin Descriptors oppfattes av fagmiljøene som et nyttig verktøy. Det øker fokus på læringsutbytte og gir holdepunkter for læring på bachelor-, master- og ph.d. nivå som fagmiljøene kjenner seg igjen i. Vi har mindre erfaring med EQF. Dette rammeverket har vært under endring og ble sterkt forenklet under vedtaksprosessen i Europakommisjonen i september 2006^{1 2}. En rekke elementer, blant annet mange avledet fra Dublin Descriptors, ble fjernet i siste versjon av EQF.

¹ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/consultation_eqf_en.pdf, Tabell 1 viser høringsversjon.

² http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/index_en.html er Europakommisjonens anbefaling September 2006.

UMB er inneforstått med at Norge er forpliktet ut fra Lisboaaprosessen til å støtte opp under innføringen av EQF og utarbeide og implementere et nasjonalt rammeverk. UMB, og trolig mange andre høyere utdanningsinstitusjoner, vil forholde seg til Dublin Descriptors samtidig, da vi har erfaring med dette som et treffende og nyttig sett med deskriptorer for høyere utdanning. Det at det finnes ulike og ikke helt samstemte rammeverk for høyere utdanning, vil gjøre implementeringsarbeidet på institusjonsnivået både vanskelig og forvirrende.

UMB ber om at det norske rammeverket revideres ytterligere før iverksetting, slik at forholdet til både EQF og Dublin Descriptors avklares for hvert punkt, slik at institusjonene bare får ett rammeverk å forholde seg til.

UMB ber om at forholdene mellom punktene i EQF, Dublin Descriptors og det norske rammeverket vises eksplisitt i en samlet tabell.

Innføring av rammeverket vil ha store konsekvenser for utforming og kvalitetssikring av studieprogrammene, for selve undervisningen og for måten studenter evalueres på. Utfordringen for institusjonene og omfanget av arbeidet som kreves for en vellykket implementering må synliggjøres. Stephen Adam, kanskje Europas fremste ekspert på læringsutbytte, sier i Bologna Håndbok (kap. B2.3-1, s. 15):

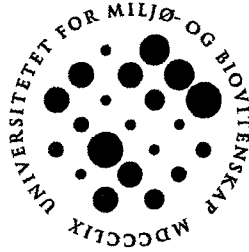
"The process of writing good learning outcomes is something that takes time and reflection. They are developed in a context where many variables have to be taken into consideration including: qualifications frameworks, external reference points, past experience, subject benchmark statements, employer requirements, student feedback, qualifications descriptors, etc. It is essential that such an exercise is not seen as a sterile creation of learning outcomes to fit existing unmodified modules or courses. The benefits in the creation of learning outcomes result from the dynamic and cathartic process of creation where a new approach to learning is honestly undertaken. This will involve a simultaneous reflection on possible learning outcomes, their mode of delivery and assessment."

Dette er et stort og dyptgripende reformarbeid; som kan kalles "Fase 2" av Kvalitetsreformen. For at det skal lykkes, bør institusjonene få klare føringer og arbeidet bør koordineres på nasjonalt nivå. Arbeidet kan ikke gjennomføres uten at institusjonene får ressurser som står i forhold til oppgaven. Arbeidet vil etter UMBs oppfatning være minst av samme omfang som Fase 1 av Kvalitetsreformen i 2003. Det vil være nødvendig å heve de ansattes kompetanse på feltet og foreta en total gjennomgang og revisjon av utdanningsstilbudet og eksamensoppleggene på både studieprogram- og emnenivå. Det vil også være nødvendig å revidere kvalitetssikringssystemet, slik at det tar utgangspunkt i studentenes læringsutbytte.

UMB vil derfor be om at et eventuelt pålegg om å revidere studiene i tråd med rammeverket ikke sendes institusjonene før det er avklart hvordan arbeidet skal finansieres.

Overføring av kvalifikasjoner mellom land forventes å bli lettere, fordi innehaverens kompetanse blir beskrevet mer entydig og klart. Innføring av det norske og andre nasjonale rammeverk kan likevel ha den uventede konsekvens at det stenger noen dører for enkelte studenter eller grupper av studenter på vei inn eller ut av Norge.

Rammeverkene kan også påvirke forholdet mellom den europeiske bachelorgraden og bachelorgrader tatt i land utenfor EU. Ikke bare likhetene, men også forskjellene vil bli mer tydelig. Både norske studenter som ønsker å ta videre utdanning utenfor Europa, og innreisende studenter fra andre land som må påvise at deres kvalifikasjoner

oppfyller standarder satt i EQF eller det norske rammeverket, kan få problemer. Det gjelder ikke minst den 3-årige norske bachelorgraden som i dag ikke er akseptert som grunnlag for å søke opptak til videre studier på master- eller ph.d. nivå hos en rekke av de fremste universitetene i USA. Dokumentasjon av kompetanse fra siste år av norsk videregående skole kan muligens løse opp denne knuten.

UMB foreslår at implementeringen av rammeverket evalueres underveis, for å kunne fange opp og håndtere uheldige konsekvenser. For å sikre at utenlandske studenter får like gode eller bedre tilgang til studier i Norge enn i dag, vil gode muligheter for anking, individuell vurdering og tilpasning av studieopplegg være nødvendig.

UMB tilrår at det norske rammeverket for videregående utdanning utformes parallelt med og etter samme mal som rammeverket for høyere utdanning, slik at kompetanse tilegnet i siste år av norsk videregående utdanning blir synliggjort.

SPESIFIKKE KOMMENTARER TIL INNHOLDET I DET NORSKE RAMMEVERKET

Rammeverkene vil ikke bare øke transparens når det gjelder utdanningene vi gir i dag. Det vil også i stor grad **sette en standard** som vil være førende for hva en norsk og europeisk bachelor, master og ph.d. grad skal være. Det er utdanningspolitisk viktig å sette **riktig** standard. Standardene for norske høyere utdanning som settes gjennom det norske nasjonale rammeverket slik det nå foreligger, er etter UMBs oppfatning ikke klare og gjennomtenkte nok på en rekke punkter, til at UMB kan gi rammeverket sin fulle tilslutning.

UMB ber derfor om at rammeverket gjennomgås og revideres på en rekke punkter før institusjonene eventuelt får et pålegg om innføring av rammeverket.

1. Harmonisering med EQF

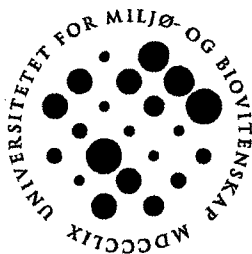
Europakommisjons forslag til Europaparlamentet presiserer at sammenhengene mellom nasjonale rammeverk og EQF skal være *klare*. UMB mener at forslaget ikke viser klart logikken og sammenhengene mellom hvert punkt i EQF og den norske tolkningen av punktet. Forslaget til vitnemål avklarer heller ikke hvordan Diploma Supplement skal gi henvisninger til punkter i EQF og til det norske rammeverket. Dette er vesentlige mangler som tilsier en ny revisjon av det norske rammeverket før det kan tas i bruk.

Eksempel: EQF sier at bachelorkandidater skal kunne "take responsibility for managing professional development of individuals and groups." Den norske tolkningen av dette punktet består av 7 underpunkter, som etter vår oppfatning ikke er dekkende for denne standarden. Institusjonene og fagmiljøene vil bli forvirret av en slik uoverenstemmelse mellom EQF og NQF. Skal bachelorstudenter få ledelsekompetanse, eller skal de ikke det?

UMB ber om at rammeverket og forslaget til Diploma Supplement gjennomgås på nytt for å sikre harmoni mellom EQF og den norske tolkningen.

2. Kategorisering og formulering av punktene

UMB er betenkt på å bruke begrepet "kompetanse" i siste kolonne, som skal henviser til personlige egenskaper og egnethet. UMB foretrekker å bruke begrepet "kompetanse" som i Tuning-prosjektet, det vil si "den dynamiske

summen av kunnskap, ferdigheter og holdninger og hva personen er i stand til å gjøre utfra dette.” Det er forvirrende å gi ordet en annen og snevrere betydning enn det som er allerede brukt og akseptert internasjonalt.

Det kan også stilles spørsmål ved kategoriseringen av mange av punktene.

Eksempel: I første syklus er ”kunne holde seg oppdatert om sentral kunnskap innenfor fagområdet” plassert under *kunnskap*. Det kan argumenteres at dette er heller en *ferdighet* eller *personlig kompetanse*.

UMB foreslår at det brukes et annet uttrykk enn ”kompetanse” i tredje kolonne, for eksempel personlig kompetanse, personlige egenskaper eller profesjonell holdning.

UMB ber om at plassering og formulering av alle punktene i rammeverket gjennomgås på nytt for å sikre konsekvens og klarhet.

UMB foreslår at det utarbeides en veileder til det norske rammeverket som forklarer hvert punkt, viser hvordan det henger sammen med punkter i EQF og Dublin Descriptors, og gir eksempler.

3. Tverrfaglig kompetanse og bærekraftig utvikling

Norge har sluttet seg til ulike strategier for bærekraftig utvikling som gir viktige føringer for utdanningssystemet:

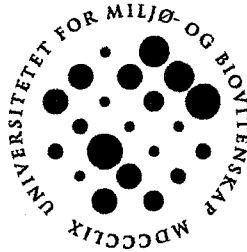
- FN's Tiår for utdanning for bærekraftig utvikling
- EUs Strategi for bærekraftig utvikling
- United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) Strategi for utdanning for bærekraftig utvikling.

Disse strategiene presiserer at utdanningssystemet har en sentral rolle å spille for å skape kompetanse i befolkningen som kan sikre en bærekraftig utvikling. Utdanning for bærekraftig utvikling innebærer et minimum av faglig bredde, for å kunne forstå sammenhenger og gjøre avveier mellom økonomi, økologi og samfunn. Evnen til kommunisere og arbeide på tvers av fagdisipliner er også en nøkkelkompetanse i utdanning for bærekraftig utvikling. Slik kompetanse har vært et kjennetegn ved mange av UMBs studieprogrammer.

Slike egenskaper kommer i svært liten grad fram i både det europeiske og norske rammeverket. Dublin Descriptors og tidligere versjoner av EQF inkluderte punkter som relasjoner til andre fagfelt, forståelse av sammenhenger, anvendelse av faget i løsning av komplekse problemer i samarbeid med andre fagfelt og kommunikasjon av faget til personer utenfor fagfeltet. Både siste versjon av EQF og forslaget til norsk rammeverk som foreligger, har et mye snevrere fokus for å oppnå et minimumsnivå av kunnskap og ferdigheter innenfor *ett* fagområde.

Det er oppsiktsvekkende at Europakommisjonen anbefaler et rammeverk for livslang læring som er så lite samstemt med vedtatte internasjonale strategier for utdanning for bærekraftig utvikling. Kriteriene for faglig kompetanse i rammeverket virker faglig konserverende og innsnevrende, og i for liten grad rettet mot å gi tverrfaglig kompetanse for å gjøre vanskelig avveieringer og møte framtid utfordringene.

UMB ber om at det norske rammeverket tar inn punkter som vil ivareta hovedtrekk i utdanning for bærekraftig utvikling slik det er beskrevet i internasjonale strategier som Norge har forpliktet seg til.

4. Internasjonal- og språkkompetanse

Engelskspråklig kompetanse er i dag en forutsetning for å kunne "tilegne seg ny kunnskap" innenfor de fleste fagfelt og for å "arbeide internasjonalt." UMB anser derfor at rammeverket indirekte stiller krav til en viss språkkompetanse på engelsk.

For å tydeliggjøre at engelsk språkkompetanse er nødvendig i dag innenfor alle fagfelt, slik at studentene skal kunne arbeide internasjonalt og være faglig oppdatert, ber UMB om at det tilføyes et eget punkt om engelskspråklig kompetanse i rammeverket.

UMB ber også om at det tilføyes et eget punkt i rammeverket som omtaler kunnskap om og forståelse av globale aspekter ved utdanningens fagfelt.

5. Etikk i utdanningene

Punktene i EQF om fagetikk og yrkesetikk ble i det alt vesentlige fjernet etter konsultasjonsrunden på alle tre nivåene i høyere utdanning. Den norske arbeidsgruppen har likevel bevart punkter om etikk og går mye lengre enn EQF på dette feltet. Innehaver av bachelorgrad i Norge skal ifølge rammeverket "kjenne til relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger." På nivå 2 skal studenten "kunne gjennomføre et avgrenset forsknings- eller utviklingsprosjekt under veiledning og i tråd med gjeldende forskningsetiske normer" og på nivå 3 skal de "kunne lede komplekse arbeidsoppgaver og prosesser i tråd med etiske krav og retningslinjer".

UMB ser på etikk som en svært vesentlig del av utdanningen og støtter formuleringene om etisk opplæring i 2. og 3. syklus i det norske rammeverket.

UMB foreslår at det stilles krav til etisk utøvelse av faglig arbeid på bachelornivå i det norske rammeverket. Det vil kunne omfatte bl.a. å ivareta etiske prinsipper om intellektuell eiendom, kildebruk og plagiering i eget arbeid.

Med hilsen

Siri-Margrethe Løksa
Studiedirektør

Faye Benedict
Seniorrådgiver